

*Предел на доброто разяснение по
въпроса за изоставянето – терк*

от

Ебу ел-Федл ‘Абдуллах Мухаммед ес-Сиддики ел-Гумари

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

С името на Аллах, Всемилостивия, Милосърдния

Слава на Аллах, който ни напъти по правия път, дари ни с успех да разбираме аргументите и доказателствата, и благослов и мир за сеййидина Мухаммед и почтеното му семейство, и Аллаховото задоволство да бъде над сподвижниците [сахаба] и техните последователи [табиин].

Поиска от мен моя отличен ученик устаз Махмуд Сеид да напиша съчинение по въпроса за "изоставянето" – "ет-терк", което да премахне от читателя всяко объркване и съмнение. И спомена, че е намерил в "Иткан ес-сан'а" кратка бележка на тази тема, а на мен ми хареса молбата му и реших да задоволя желанието му, като написах това съчинение, за да бъдат изложени пред читателя му всички доказателства, да разбере кои са приетите и кои отхвърлените аргументи. И Аллах е този, който дарява с успех и напътства, и Той е моята опора.

Предговор

Видовете доказателства на които се базират всички мюсюлмански имами са:

Книгата [Кур'ана] и Суннета, без разногласие между тях в това отношение, като разногласието е по отношение на единодушието [ижма'а] и аналогията [кйяс], като мнозинството [жумхур] ги приемат за довод, и това е установеното в науката усул. Също така има и други доводи, по отношение на които съществува разногласие между четиримата имама и те са: хадис мурсел [хадис при който е неизвестно от кое сахабе е предаден], становище на сахаба [каул ес-сахаба], законодателството на предишните пророци [шер'у мин каблина], принципа за запазване на основното положение, докато не настъпи нещо, което да го промени [истиhsаб], избиране на по-доброто чрез скрита аналогия или подобни [истиhsан], а също и практиката на жителите на Медина [амел ел ел-Медина]. Всичко това е разгледано в "ел-Истидлял мин жем'а ел-жеуами'а" на ес-Субки [а също и в която и да било друга книга по усул].

Какво значи шеритско постановление [хукм шер'и]?

Хукм е обръщението на Аллах, по отношение на действията на мукеллеф [т.е. хората задължени с изпълняване на шеритските повели, като салят, зекят, саум и т.н.]. Той бива пет вида:

(1) Уажиб или фард: нещата за които извършителят им бива възнаграден, а онзи, който ги изостави – наказан, като салят, зекят, саум през Рамадан и добрината към родителите.

(2) Харам: нещата за които извършителят им бива наказан, а онзи, който ги изостави получава награда, като лихвата, прелюбодейството, непокорството [към родителите] и алкохола [опиатите].

(3) Мендуб: нещата за които извършителят им бива възнаграден, но онзи, който ги изостави не бива наказван, като доброволните молитви – неуафил.

(4) Мекрух: нещата за които онзи, който ги изостави получава награда, но извършителят им не бива наказван, като доброволните молитви след отслужването на сутрешната или на следобедната молитва.

(5) Мубах и халял: нещата при които извършването или изоставянето им не носят нито награда, нито наказание, като хубавата храна и търговията. Именно с нещата от този вид хукм се занимава ислямското право – фиqh. И не е допустимо мужтехид [човек достигнал степента на ижтихад], без значение дали е сахабе или не, да извлича хукм без да се базира на някой от гореспоменатите видове доказателства. И това е известно в религията по необходимост и не се нуждае от разяснения.

Какво представлява изоставянето – ет-терк?

Под терк, заради който написахме и това съчинение имаме предвид:

Нещо, което е оставено от Пророка ﷺ и не е извършвано от него или пък е оставено от праведните предци [селеф ес-салих], без обаче да има хадис [от Пророка ﷺ] или есер [от сахаба, табиин и т.н.], които го забраняват или да постановяват, че то е харам или мекрух.

Много от по-късните учени изключително често използват терк за доказване, че дадено нещо е харам или порицано, и дори някои педантични формалисти прекаляват в работата с него. И видях, че ибн Теймийе го използва за доказателство и за опора на [много] места, за което ще стане въпрос по-късно с помощта на Аллах.

Видове изоставяне – терк

Когато Пророкът ﷺ изостави нещо това допуска категории, които не са харам:

(1) Изоставянето му да бъде негов навик: Бе му предложен печен гущер, а той протегна благородната си ръка за да яде от него, но каза: “Това е гущер.” и се въздържа. Бе попитан: “Нима е харам?” Отговори: “Не, но не се намира в земите на моя народ и изпитвам

отвращение към него!” Този хадис е в двата достоверни сборника [ел-Бухар̄и и Муслим] и той показва две неща:

Първото: Че когато ﷺ изостави нещо, та дори и след като се насочил към извършването, му не е довод, че то е харам.

Второто: Това, че дадено нещо е счтено за противно също не е доказателство, че то е харам.

(2) Изоставянето му да бъде поради забрава: [Пророкът] ﷺ забрави в своята молитва, като пропусна нещо от нея и бе попитан: “Да не би нещо в молитвата да се промени?” Отговори: “Наистина аз съм човек и забравям така, както и вие забравяте, та когато забравя ми напомнете.”

(3) Изоставянето му да бъде поради страх да не стане задължение [фард] за неговата общност, като изоставянето на салят ет-таравих, когато сахаба се събраха да я кланят с него.

(4) Изоставянето му да бъде поради това, че ﷺ не се е замислял върху него и не е обърнал внимание на неговото значение.

[Пророкът] ﷺ правеше своето хутбе върху дънер от палма, без да се замисли върху използването на курси, където да стои по време на проповедта. И когато му бе предложено да използва минбер от който да прави хутбето прие предложението, защото така повече хора щяха да чуят. И сахаба изградиха за него ﷺ по-извисено място за сядане от глина, за да го разпознават далечните пратеници, а той ﷺ прие това, без да беше мислил по този въпрос преди.

(5) Изоставянето му да бъде поради това, че то влиза в общото значение на айетите и хадисите, като изоставянето на салят ед-духа и много други от желателните [мендуб] неща, защото те са обхванати от думите на Всевишния Аллах: “И вършете добро за да сполучите!”, като примерите за това са много.

(6) Изоставянето му да бъде поради страх да не проявят ревност сърцата на сахаба или някои от тях: Каза ﷺ на ‘Аише: “Ако хората ти не бяха толкова близо до [времената на] безверие щях да съборя Домът [кя’абе] и да го построя върху основите на Ибрахим عليه السلام, но Курайш го възстановиха на скоро.” Хадисът е в двата достоверни сборника. Затова ﷺ изостави събарянето на Дома и повторното му построяване, бивайки загрижен за сърцата на сахаба от Мекка, за които все още бе близо този период. Изоставянето [ет-терк] може да попадне и в други категории, за които може да се научи от книгите разясняващи Суннета. Няма предадени хадис или есер в които в които Пророкът ﷺ да е изоставил нещо, защото е харам. [Това трябва да се разбира в контекста на разглежданата тема. Разбира се, че всичко, което е харам не е извършвано от Пророка ﷺ,

опазил ни Аллах да помислим противно на това, но то е пояснено от него ﷺ или от Свещената Книга. А това, което казва авторът е, че няма пример за изоставено от Пророка ﷺ нещо, което е харам, в терминологичния смисъл на терк, без да бъде пояснено, защото ако беше пояснено то щеше да излезе от категорията на ет-терк. Като в същото време, както вече забелязахме има многобройни неща изоставени от Пророка ﷺ, които са халял, без да бъдат пояснени.]

Изоставянето [ет-терк] не е довод за забрана [харам]

В книгата си "ер-Рада ел-Мухкем ел-Метин" показах, че изоставянето [ет-терк] не е довод за забрана [харам], а ето и текста:

Изоставянето на нещо само по себе си, без да бъде придружено от текст [от Кур'ана или Суннета] забраняващ изоставеното, не може да бъде доказателство. Най-много може да покаже, че изоставянето на това действие е позволено от шерй'ата. Що се отнася до забраната на изоставеното действие, тя не може да бъде извлечена единствено от изоставянето му, а трябва да бъде придружена от доказателство, което да сочи това.

Видях, че имам ебу Се'ид ибн Любб също споменава това правило в книгата си "Отговор към онези, които ненавиждат правенето на ду'а' след извършването на молитвата [салят]" [ер-Рада 'аля мен керихе ед-ду'а' укбе ес-салят] казвайки: "Най-силното "доказателство" на което се опират отричащите ду'а'та след молитвите е че това не е начина на съответстващ на делата на предците [селеф]. И дори да приемем за достоверно [схващането, че не това е начина на предците], то самото изоставяне не е източник на какъвто и да било хукм [шерй'атско постановление] по отношението на изоставеното [в случая ду'а'та], освен неговата допустимост [т.е. пропускане на ду'а'та] и премахване на затруднението [от правенето на ду'а' след всяка молитва]. Що се отнася до приписването на забрана [харам] или нежелателност [мекрух] по отношение на изоставеното – не може да се направи такова заключение. Още повече що се касае до нещата, които имат установена основа в шерй'ата, като ду'а'та."

В المحلى, 2-ри том, 254 стр. ибн Хазм споменава обосновката на школите Малики и Ханефи по отношение на нежелателността [мекрух] на [кланянето на] два рак'ята преди вечерната молитва [мегриб] с думите на Ибрахим ен-Неха'и, че ебу Бекр и 'Умер и 'Усман не са ги кланяли. Като [ибн Хазм] им отговаря [на двете школи] с думите: "Дори и това предание да е достоверно то не съдържа никакво доказателство, защото не се казва, че те, Аллах да е доволен от тях, са го забранили."

И казва също: Предава се от ибн ‘Умер, че казва: “Не съм видял никой да ги кланя!”, като му отговаря с думите: “Дори да приемем за достоверно и това предание, то не съдържа забрана за тяхното кланяне, като в същото време ние не порицаваме и изоставянето на доброволните дела, за които няма забрана.”

И казва също в *المحلى*, 2-ри том, 271 стр. по отношение на двата рақ’ята след ‘аср: “Що се касае до *хадйса* на ‘Али той не съдържа доказателство, защото единственото, което се казва в него е, че той не е видял Пратеника на Аллах ﷺ да ги кланя, а в това не се съдържа забрана, нито нежелателност. По същия начин ﷺ никога не е говял цял месец с изключение на Рамадан, но това не значи, че е мекрӯх да се говее доброволно цял месец...” Това са текстове показващи, че изоставянето на нещо не е показател за мекрӯх, камо ли харам.

Но някои педанти отричат това правило и не го признават като част от принципите на науката *усул*, а това е признак единствено за голямо невежество и болен разум.

Тук ще приведа доказателствата за това [че изоставянето не е довод за забрана] в няколко направления:

Първото: Онова, което е показател за забрана [харам] са три неща:

(1) Забрана, като: “Не доближавайте прелюбодеянието!”, “Не изяждайте имотите си по между ви с измама!”

(2) Използване на самата дума харам, като: “Забранено [хурримет] за вас е мъртвото...”

(3) Поричаване на действието или заплахата с наказание, като: “Който мами не е от нас.” А изоставянето [ет-терк] не спада към категорията на никое от тези три и затова не е показател за харам.

Второто: Всевишния Аллах казва: “Каквото Пратеникът ви даде – вземете го, а каквото ви забрани – оставете го.”, а не казва ﷺ: “А каквото изостави – оставете го!” така, че отново изоставянето не е довод за харам.

Третото: Казва Пророкът ﷺ: “Каквото ви повеля правете го колкото ви е по силите, а каквото ви забраня – странете от него.” И отново не казва ﷺ: “А каквото изоставя – странете от него!” И как тогава изоставянето [ет-терк] да е довод за харам?

Четвъртото: Учените по *усул* определят Сунната като: “думите на Пророка ﷺ, действията му и потвържденията му [т.е. нещата за които Мухаммед ﷺ е бил свидетел и ги подминал без да ги поричае]”, а не казват нещата изоставени от него, защото те не са довод. [Тук се прави аналогия между “потвърждение” и “изоставяне”.]

Петото: Споменахме вече, че *хукм* е обръщението на Аллах, като

учените по усул споменават, че неговите източници са Кур'ана или Суннета, или Ижма'а, или Кийяс, а Терк не е нито едно от тях, тъй че то не е източник на доказателства.

Шестото: Споменахме, че терк може да попада в категории, които не са харам, а утвърдено правило в усул е, че нещо което има вероятностен характер не може да служи за довод. [Т.е. ние не може да сме сигурни даден терк, дали е бил заради харам или поради друга причина.] Също споменахме, че не е известен пример на терк [изоставяне] от Пророка ﷺ поради харам, като това само по себе си е достатъчно да покаже, че терк не може да се използва като шери'атско доказателство.

Седмото: Изоставянето [терк] е основното положение [есл], защото то е липсата на дадено действие, тъй като липсата на действие има обичаен, нормален характер, а самото действие – случаен характер. А пък от своя страна основните положения не са довод за каквото и да било, нито от езикова, нито от шери'атска гледна точка. И по тази причина терк не е довод за харам. [Това са логически категории в науката усул, но те не са чак толкова трудни за разбиране. Липсата на действие има нормален характер – т.е. човек не е задължен с абсолютно нищо. А действието има случаен характер – освен с онова с което изрично не е натоварен от шери'ата. Или още по-картко: човек не е задължен с нищо освен онова, което му е предписано от шери'ата. Друг пример за този принцип е следния: всяко едно нещо е позволено – халал [т.е. това е основното положение], освен ако няма изрична забрана от шери'ата за него [т.е. забраната е изключение от основното положение.]]

Несъответстващи становища

Казва ибн Сум'ани: “Когато Пророкът ﷺ изостави нещо наше задължение е да го последваме в това.” И дава за доказателство примера, че когато сахаба видяха Пророкът ﷺ да въздържа ръцете си от гущера, спряха и те, и го попитаха за това...

Казвам: Но неговият отговор ﷺ, че то не е харам, както вече споменахме, показва, че изоставянето на нещо също не е довод за харам. Така че доводът, който съдържа този хадис не е в подкрепа на тезата му, а е против нея.

И също споменахме, че изоставянето на нещо може да е по много причини, как тогава да го използваме за довод по отношение на неща, които могат да са поради навик, или забрава и т.н.?!

Думите на ибн Теймийе

Бил попитан как да се посещават гробовете от болни хора: пеша, с кон или камила? И също как да се търси премахване на онова, което ги е сполетяло?

... سئل عنمن يزور القبور ويستجد بالقبور في مرض به أو بفرسه أو بعيره ويطلب إزالة الذي بهم

Отговорил надълго и нашироко, а това са част от думите му:

“Не трябва да прави това, придържайки се към сахаба и табиин, нито пък някой от имамите е повелил да се прави такова нещо...” – т.е. те не са искали от Пророка ﷺ да прави дуа за тях след неговата смърт така, както са го правили докато бил жив.

Казвам в отговор на ибн Теймийе: Ти самия много добре знаеш, че това не може да послужи за доказателство на твоето твърдение поради следните причини:

Първата: Това, че сахаба не са го правили може да значи единодушие между тях да не искат дуа от него след смъртта му. Може да значи, че не са го считали за позволено или пък, че са го считали за позволено, но че изоставянето му е за предпочитане. А може да значи и още много други неща... А правилото е, че онова, което има вероятностен характер [може да се разбира по различни начини, които си противоречат] не може да служи за доказателство.

Казвам: Това, че сахаба не са го изоставили, защото са го смятали за забранено се разбира от случката с Билял ибн Харис ел-Музени. Този сахаби отишъл при гроба на Пророка ﷺ в сушава година и му казал: “О, Пратенико на Аллах, помолни за дъжд за твоята общност!” А той му се явил на сън и му казал: “Иди при ‘Умер и го извести, че ще получите дъжд, и му кажи: Бъди съобразителен!” Известил ‘Умер, а той заплакал: “О, Аллах, нищо не извършвам с небрежност [недостатък] освен онова на което съм неспособен!” И ‘Умер не се обърна сурово към него [Билял], заради онова, което е направил, а ако те [сахаба] го считаха за забранено [искането на дуа от Пратеника ﷺ], щеше да го порицае.

Достоверните предания не противоречат на нашите думи

Казва ел-Бухари в неговия ес-Сахих:

Раздел придържане към действията на Пророка ﷺ. В него предава от ибн ‘Умер, който казва: Пророкът ﷺ взе златен пръстен [или печат] и хората взеха пръстени от злато. И казва: “Аз взех златен пръстен.” После се отказа от него и каза: “Никога повече няма да го сложа.” И хората също оставиха своите пръстени. Казва ел-Хафиз: Даден е само този пример

заради всеобхватността му по отношение на подражателството на хората на действията [на Пророка ﷺ] и нещата изоставени от него.

Казвам: Обяснението на този пример чрез терк [изоставяне в терминологичния му смисъл] е некоректно, тъй като отказването [от златния пръстен] е действие, и те [хората от хадиса] се придържат към действието, а терк от своя страна произхожда от липсата на действие.

По същия начин [е примера, когато Пророкът ﷺ] събу сандалите си по време на молитвата и хората също събуха сандалите си подражавайки му в събуването, а то от своя страна е действие, което води до изоставяне, [но в неговия езиков, а не терминологичен смисъл]. [И двата примера са изключително умело подбрани от автора. И свалянето на пръстена и събуването на чехлите са изоставяне в езиковия смисъл на думата, но са действия [фи'ал] на Пророка ﷺ като шері'атска категория. От друга страна отказът от печения гушер от страна на Пророка ﷺ е изоставяне [терк] както от езикова, така и от шері'тска гледна точка, тъй като само по себе си то не е действие [фи'ал], а въздържане от действие.]

И така става ясно, че горните примери нямат отношение към нашата тема.

Освен това ние не порицаваме следването на Мухаммед ﷺ във всяко нещо, напротив – в това виждаме спасението и щастието, но в същото време не казваме, че нещата, които не са извършвани от него, като честването на меулид ен-неби [рождението на Пратеника ﷺ] и нощта ми'араж [Нощта на възнесението] са харам, тъй като това би било лъжа за Аллаx, защото изоставянето [терк] не е довод за харам.

По същия начин това, че предците [селеф] са изоставили нещо не е довод, че то е забранено. Имам еш-Шафи'и казва: Всяко нещо, което има база в шері'ата не е нововъведение [бид'а], та дори и предците [селеф] да не са го вършили. Защото те може да са го изоставили поради причина, съществувала по тяхно време, която да ги извинява, или пък да са вършили нещо по-добро от него, или пък е възможно не всеки от тях да е имал знанието за това.

За какъв довод може да се използва изоставянето [терк]?

Вече стана ясно, че то не може да се използва за доказване на забрана [харам], а показва допустимостта [жеуаз] на изоставеното. В такъв смисъл го използват учените в книгите по хадис. Ебу Даууд и ен-Ниса'и предават от Жабир رضی اللہ عنہ да казва: “От последните повели на Пратеникът на Аллаx ﷺ бе да не се взема [изоставянето на] ууду' [абдест] от [вода]

променена [топлена] от огън.”

Предават го под заглавие "Изоставянето на ууду' от онова, което е докоснато от огън". Използването му като доказателство в този смисъл тук е очевидно, защото ако вземането на ууду' с вряла [затоплена] на огън вода беше задължително Пророкът ﷺ нямаше да го изостави. А фактът, че го изоставил тук показва, че то не е задължително.

Казва имам ебу 'Абдуллах ет-Телмисани в "Мифтах ел-уусул": "Изоставянето – терк е свързано с действието – фи'ал по отношение на използването им като доказателства. Така както извършването [фи'ал] на дадено действие от [Пратеника] ﷺ е довод, че то не е забранено [харам], по същия начин изоставянето му [терк] е довод, че то не е задължително [уажиб]. Като примера, който другарите ни използват за да покажат, че не е задължително вземането на ууду' с [вода] топлена на огън.”

Предава се, че ﷺ ял бут от овца, а после кланял без да вземе ууду, по същия начин доказват, че правенето на хижама не разваля ууду, защото се предава още, че ﷺ е правил хижама, а после кланял без да направи ууду. Вж. "Мифтах ел-уусул" 93-та стр. издание на "Мектебе ел-Ханжи" От тук и следното правило в усул: "Ако изоставянето [терк] на дадено нещо е допустимо, това не значи, че е задължително."

Премахване на съмненията

Някои учени разделят нещата изоставени от Пророка ﷺ на два вида: Първия вид са неща, изоставени от него ﷺ за които не е имало възможност да се извършат по негово време, като по-късно такава възможност се появява. Тези неща са позволени по принцип.

Вторият вид са неща, изоставени от Пророка ﷺ, въпреки наличието на възможността те да се извършат. Такъв вид изоставяне е довод за забрана на изоставеното, защото ако в него имаше шеритска полза Пророкът ﷺ щеше да ги стори. И фактът, че не ги е вършил е доказателство, че те са забранени.

Ибн Теймийе дава пример за това с четенето на азан за байрямските молитви, въведено от някои управници, казвайки: "За такъв вид действия изоставени от Пророка ﷺ, наличието на доказателства показващи, че той е имал възможността да го стори ни позволява да отсъдим, че това действие е бид'а, въпреки че то е споменаване на Аллах, и призив към хората да служат на Аллах, и прилича на азана на петъчната молитва. И при положение, че Пратеникът ﷺ нареди да се чете азан за петъчните молитви, а също отслужваше байрямските молитви без азан и без икаме, неговото изоставяне е довод, че именно това е суннета и никой

няма право да добавя в него...”

На същото становище са и еш-Шатиби, ибн Хажер ел-Хайсем̄ и др. Но те бъркат този въпрос с въпроса за премълчаването на даден детайл при разясняването на даден въпрос. Наистина, четенето на азан за байрамските молитви е бид‘а, която не съществува в шериф‘ата, но не защото това е действие, което е изоставено от Пророка ﷺ, а защото нещата, които трябва да се правят по време на тези празници са разяснени от него в хадис, и вече самият факт, че те са пропуснати в това разяснение показва, че те не са от шериф‘ата.

А правилото е: онова, което е пропуснато като детайл при разясняването на даден въпрос не е от шериф‘ата.

Към същото правило сочат и хадисите, които забраняват да се пита по време на обяснение.

Предава ел-Безз̄ар от ебу ед-Дерд̄а да казва: Каза Пратеникът на Аллах ﷺ: “Каквото Аллах ви позволи в Книгата си – то е позволено. А каквото ви забрани – забранено. А за каквото премълчи – то е от милост. Затова приемете от Аллах неговата милост, защото Аллах нищо не забравя.” После прочете: “Наистина твоят Господар не забравя.”

Казва ел-Безз̄ар: веригата му е добра [салих], а ел-Хаикм го класифицира като достоверен [сахих].

Предава ед-Даракут̄ни от ебу Се‘алебе الخشتي, че Пратеникът на Аллах ﷺ казва: “Наистина Аллах отреди задължения за вас, затова не ги изоставяйте [букв. погубвайте], и начерта граници, затова не ги прекривайте, и забрани за вас неща, затова не ги нарушавайте, и премълча за [други] неща от милост към вас без да е забравил за тях, затова не се ровете в тях!”

В тези два хадиса има ясен знак към споменатото правило. И то също не касае онзи вид изоставяне [терк], който е предмет на нашето изследване в това съчинение, затова не трябва да ги бъркаме един с друг.

С това се изяснява разликата между тях така, че да не се бъркат едно с друго. И тази полза се съдържа само в това съчинение, и слава на Аллах...

Допълнение

Казва ‘Абдуллах ибн ел-Мубарак: Извести ни Селям ибн ебу Мути‘а от ибн ебу دخиле от баща си да казва: Бях при ибн ‘Умер, а той каза: “Пратеникът на Аллах ﷺ забрани [неха ‘ан] стафидите и фурмите [да се смесват].” Попита човек зад мен: “Какво каза?” И му каза: “Пратеникът на Аллах ﷺ забрани [харраме] стафидите и фурмите.” А ‘Абдуллах ибн ‘Умер каза: “Излъга!” Казах: “Не каза ли: “Пратеникът на Аллах ﷺ забрани [неха

‘ан]...”? А това [значи] забранено [х̄арам].” И каза: “Ти свидетелстваш ли за това?” Каза Селям: Все едно казваше: Което Пророкът ﷺ забранява [т.е. където се използва думата нех̄а ‘ан] то е едеб [изказано в по-вежлива форма].

Казвам: Погледнете ибн ‘Умер, а той бе от фақихите сред сах̄аба, обвини в лъжа онзи, който обясни думата забрана [нех̄й] чрез думата забрана [х̄арам], въпреки че от нех̄й може да се извлече х̄арам. Това обаче не е задължително, защото от нех̄й също може да се извлече мекрӯх [нежелателно], като това има предвид Селям с думите си “то е едеб [полека форма]” А смисълът на думите на ибн ‘Умер е следния: Не е позволено на мюсюлманина да даде хукм [постановление], че дадено нещо е х̄арам освен на базата на ясно доказателство от Кур’ан или Суннета, и това е критерия по който се отличаваха сах̄аба, таби‘ин и [големите] имами.

Казва Ибрах̄им ен-Нех̄а‘и, а той е от таби‘ин: “Казваша за нещата, че са мекрӯх, а не х̄арам.” По същия начин Малик, еш-Шафи‘и и Ахмед се пазеха от употребата на думата х̄арам за на нещата, които не бяха напълно сигурни, че са х̄арам, поради някакво съмнение, разногласие или подобните на тях. Вместо това казваха: “Това е мекрӯх [нежелателно].” и не добавяха нищо над него.

Понякога имам еш-Шафи‘и казваше: “Страхувам се че може да е х̄арам.” без да е категоричен в това, опасявайки се че ако използва думата х̄арам може да попадне в думите на Всевишния Аллах: “И не изричайте лъжата, която езиците ви описват: “Това е позволено [х̄алъл], а това е възбранено [х̄арам]”, за да не измисляте лъжа за Аллах.”

А педантите в днешно време, които прекаляват в забраняването [х̄арам] и порицаването на много неща, нямат друго доказателство освен, че Пророкът ﷺ не го е вършел. А то не довод нито за х̄арам, нито за мекрӯх. И така те влизат в групата на хората споменати в горния аѳет.

Пример за изоставени неща

Това са неща, които не са извършвани от Пророка ﷺ:

- (1) Честване на рождението му.
- (2) Честване на Нощта на възнесението [ми‘араж].
- (3) Оживяване на нощта Бер’ат [от средата на месец ша‘бан]
- (4) Отправяне на погребението със зикр.
- (5) Четенето на Кур’ан за мъртвия в неговия дом.
- (6) Четенето на Кур’ан при гроба преди и след самото погребване.
- (7) Кланянето на салат ет-тарауѳих повече от осем рак’ята.

И който забранява [х̣арраме] тези неща, претендирайки, че те не са вършени от Пророка ﷺ прочети му думите на Всевишния Аллах: “Кажете: “Аллах ли ви позволи, или за Аллах измисляте?””

И не казвайте: “Позволенията [мубах] за тези неща влиза в общия смисъл на а̣йетите.”, защото [правилното, което трябва да] казваме е: “Онова за което не се съдържа забрана от която да се извлече х̣арам или мекрӯх запазва основното си положение – мубах [позволено], заради думите на Пророка ﷺ “А за каквото премълчи – то е от милост.” т.е. позволено – мубах.”

И така разяснихме въпроса за изоставянето [терк], разобличихме думите на онези, които го използват като доказателство, и предоставихме доводи, които оставят безмълвен всеки безпристрастен, нито пък оставят място за бягство на всеки любител на спорове и препирни.

И Аллах говори истината и напътства по правия път, и слава на Аллах, господаря на световите!